Lausunto
3.3.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle

HE 22/2021 vp eduskunnalle laiksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä lausuntoa hallituksen esityksestä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta. MaRa lausuu asiasta seuraavan.

Ravintoloille aiheutuvien vahinkojen kompensoimisesta

Ravintolayritykset ja niiden työntekijät ovat kriittisessä taloudellisessa tilassa koronakriisin ja rajoitustoimien jatkuttua jo lähes vuoden. Yritykset kohtaavat nyt esitettävän sulun taloudellisesti huomattavasti heikoimpina verrattuna kevääseen. Viime keväänä toteutetun ravintoloiden sulun aikana toimialan liikevaihto supistui noin 570 miljoonaa euroa huhti-toukokuussa edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Alan yritysten surkea taloudellinen tilanne tulee ottaa huomioon valtion maksaman korvauksen määrää harkittaessa. Ravintoloilla ei ole rahaa niiden kiinteiden kulujen maksamiseen, jota valtion tuki ei kattaisi. Lukuisat yritykset eivät voi ottaa eivätkä saakaan enää lisää lainaa. Alan yrittäjät ovat suhtautuneet esitettävään sulkuun pääosin tyynesti luottaen siihen, että valtio korvaa kiinteät kulut sulun ajalta. Sulun hyväksyttävyys yrittäjien näkökulmasta ratkeaa korvauksen suuruuden mukaan.

Hallituksen esityksessä oleva arvio 50 miljoonan euron hyvityksestä on kylmä suihku alan yrityksille. Tätä korostaa sekin, että hallitus on esityksessään kuvannut hyvin sulusta ravintoloille aiheutuvat taloudelliset vaikutukset.

Hallituksen esityksen s. 19 todetaan muun muassa, että ”Esityksellä arvioidaan olevan merkittävät taloudelliset vaikutukset ravitsemisliiketoimintaan ja sen kannattavuuteen, sillä yrityksillä on sulkemisen jälkeenkin hoidettavanaan erilaisia kiinteitä ja muita kuluja”. Samalla sivulla todetaan edelleen, että ”Ravintola-alan työllisyys on heikentynyt koronapandemian takia ja ravitsemisliikkeiden sulkeminen johtaa todennäköisesti mittaviin lomautuksiin ja mahdollisiin irtisanomisiin. Yritysten kannalta tilannetta pahentaa vielä se, että aikaa varautua liikkeiden sulkemiseen jää erittäin vähän, jolloin ne eivät pysty sopeuttamaan henkilöstönsä määrää lomautuksilla tai irtisanomisilla ennen kuin rajoitukset alkavat ja yritystoiminta keskeytyy”.

Hallitus on luetellut esityksessään (s. 19) kiinteitä kuluja, joita ravintolat eivät pysty sopeuttamaan ennen sulun alkua. Tällaisia kuluja ovat hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi vuokrat, sähkö, vesi- ja jätehuollon maksut, toimintaan liittyvät lupamaksut ja toimintaa varten otettujen lainojen lyhennykset. Luettelosta puuttuvat palkat ja niiden sivukulut sekä raaka-aineiden hävikkikustannukset, jotka aiheutuvat siitä, että sulku tulee voimaan niin nopeasti, ettei kaikkia työntekijöitä ehditä lomauttaa eikä kaikkia raaka-aineita käyttää. Myös nämä erät tulee ottaa huomioon hyvityksen määrää laskettaessa.

Kun sulun piiriin eivät kuulu neljä maakuntaa, täysimääräinen hyvitys sulun aiheuttamista menetyksistä olisi noin 120 miljoonaa euroa ottaen huomioon myös henkilöstökulut täysimääräisinä ja sen, että myös henkilöstö- ja opiskelijaravintolat suljetaan. Jos henkilöstö ja opiskelijaravintoloita ei suljeta, täysimääräinen korvaus suljettaville ravintoloille olisi 104 miljoonaa euroa. Arviomme mukaan lomautukset tulevat täysimääräisinä voimaan noin puolessa välissä sulkua, joten henkilöstökuluista puolet eli 14 miljoonaa euroa jää ravintoloille.

MaRa katsoo, että hyvityksen tulisi olla vähintään 90 miljoonaa euroa. Myös henkilöstö- ja opiskelijaravintolat tulisi sulkea 8.3.2021 kolmen viikon ajaksi. Tällöin täysimääräinen korvaus ravintoloille olisi 106 miljoonaa euroa. Pyydämme, että talousvaliokunta kirjaisi mietintöönsä lausuman siitä, että valtion tulee maksaa ravintolayrityksille sulun ajalta täysi korvaus kiinteistä joustamattomista kuluista.

Henkilöstö- ja opiskelijaravintolat sulun piiriin

Kun eduskunta päätti sulkea ravintolat 4.4. – 31.5.2020, henkilöstö- ja opiskelijaravintolat jäivät sulun ulkopuolelle. Henkilöstöravintoloiden palvelujen kysyntä kuitenkin romahti MaRan liikevaihtokyselyn mukaan tuolla ajalla noin 76 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna ja opiskelijaravintoloiden 85 prosenttia (liite). Palvelujen kysyntä on jatkunut erittäin heikkona sen jälkeenkin.

Kun henkilöstö- ja opiskelijaravintoloita ei suljettu lain nojalla, ne eivät saaneet valtion ravintolayrityksille maksamaa korvausta sulun ajalta. Tämä ei ollut oikeudenmukaista näiden yritysten kannalta. Yritysten henkilöstön siirtyminen etätyöhön sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen siirtyminen etäopetukseen johtivat siihen, että asiakkaita oli vain murto-osa normaalista.

Henkilöstö- ja opiskelijaravintolat ovat isoja työllistäjiä. Ne ovat joutuneet koronakriisin vuoksi sulkemaan ravintoloitaan ja lomauttamaan suuren osan henkilöstöstään. Ne ovat joutuneet myös irtisanomaan henkilöstöään. Niiden tulevaisuuskin näyttää epävarmalta koronakriisin jälkeenkin, jos etätyö ja -opiskelu jäävät koronakriisiä edeltävää aikaa korkeammalle tasolle. Etätyön ja -opiskelun lisääntymisellä olisi negatiivisia kansanterveydellisiä vaikutuksia, kun työntekijät ja opiskelijat eivät nauttisi henkilöstö- ja

opiskelijaravintoloiden monipuolisia ja terveellisiä ruoka-annoksia siinä määrin kuin ennen koronakriisiä.

On selvää, että ravintoloiden sulun aikana henkilöstö- ja opiskelijaravintoloiden kysyntä romahtaa. Niitä ei ole järkevää pitää auki muissa kuin huoltovarmuuden kannalta välttämättömissä paikoissa, joissa voidaan arvioida olevan riittävästi asiakkaita. Muiden henkilöstö- ja opiskelijaravintoloiden sulkeminen lailla on myös hallituksen koronastrategian mukaista, kun tarkoituksena on välttää lähikontakteja. Sulkeminen vähentäisi ihmisten välisiä kohtaamisia myös henkilöstöravintoloissa.

Jollei henkilöstö- ja opiskelijaravintoloita suljeta, ne eivät saa valtion sulkemisesta maksamaa korvausta. Tämä on erittäin epäoikeudenmukaista, koska julkisen vallan etätyö- ja -opetussuositukset ovat romahduttaneet niiden liiketoiminnan. Kun valtioneuvosto on sen lisäksi viestinyt vahvasti, että kansalaisten olisi liikuttava vain välttämättömien tarpeiden mukaisesti, henkilöstö- ja opiskelijaravintoloissa ei ole asiakkaita.

MaRa katsoo, että eduskunnan velvollisuutena on sulkea myös henkilöstö- ja opiskelijaravintolat, koska koronakriisi sekä etätyö ja -opetus ovat vieneet niiltä toimintaedellytykset. Tämä mahdollistaa valtion sulun piirissä oleville ravintoloille maksaman korvauksen. Sulkeminen on hallituksen koronastrategian mukaista, koska ihmisten väliset kontaktit vähenevät. Vain huoltovarmuuden kannalta välttämättömät ravintolat voisivat olla auki, samoin kuin voima- ja teollisuuslaitoksissa olevat ravintolat, jotka ovat suljettuja muilta kuin laitosten työntekijöiltä.

MaRa esittää, että majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin otettaisiin seuraavan sisältöinen säännös:

X § Ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikainen rajoittaminen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi

Ravitsemisliike ja siihen kuuluvat sisä- ja ulkotilat on pidettävä suljettuina asiakkailta vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin aikana niillä alueilla, joilla se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen ehkäisemisen kannalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske ruoan tai juoman myymistä ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi.

Mitä 1 momentissa säädetään koskee myös majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuja henkilöstöravintoloita lukuun ottamatta henkilöstöravintoloita, jotka sijaitsevat varuskunta-alueilla, vankiloissa, sairaaloissa, vanhainkodeissa, kuntoutuslaitoksissa sekä muissa terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköissä, päiväkodeissa, perusopetusta tai toisen asteen opetusta tarjoavissa oppilaitoksissa, voimalaitoksissa* ja teollisuuslaitoksissa*.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista alueista.

**Teollisuuslaitoksella tarkoitetaan yksikköä, jossa harjoitetaan tavaroiden laajamittaista teollista valmistusta. Voimalaitoksella tarkoitetaan sähköenergiaa tuottavaa laitosta.*

Juhlimisen siirtyminen yksityistiloihin ja koteihin

Ravintoloiden sulkeminen ja valtioneuvoston 5.3.2021 voimaantuleva asetus lopettaa käytännössä yökerhojen ja karaokeravintoloiden toiminnan.

Hallituksen esityksessä ei ole lainkaan käsitelty niitä vaikutuksia koronaviruksen leviämiseen, joita juhlimisen siirtymisellä on yksityistiloihin, jotka ovat koronakontrollin ja -lainsäädännön ulkopuolelle.

MaRa katsoo, että talousvaliokunnan mietinnössä olisi syytä arvioida, millaisia vaikutuksia ravintoloiden sulkemisella on juhlimisen kasvuun yksityistilaisuuksissa ja sen myötä koronavirustartuntojen kasvuun.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja